

Mishnah Bava Kamma chapter 1

משנה בבא קמא פרק א

(1) The four prime categories [causes] of damages are the **ox** [which breaks and causes damage while walking], [the opening of a] **pit** [in a public domain], the **tooth** [i.e., an animal that went to pasture on another's field], and [causing] an outbreak of **fire**. [The category of] the ox is not like that of the tooth, and [the category of] the tooth is not like that of the ox [i.e., if the Mishnah would have listed the law regarding one, I would not be able to deduce the same law regarding the other]; nor are [the categories of] both [the ox and the tooth], which

רבנו עובדיה מברטנורא

א ארבעה אבות נזיקין. משום דאיכא לכל חד מינייהו תולדות, קרי להו אבות: **השור**. הוא הרגל, דהיינו מה שהבהמה מזקת ברגלים דרך הלוכה כדכתיב (שמות כב) ושלח את בעירה. ותניא ושלח זה הרגל וכן הוא אומר (ישעיה לב) משלחי רגל השור והחמור. ותולדה דרגל היא כשהזיקה בגופה דרך הלוכה, או בשערה דרך הלוכה שנדבקו כלים בשערה וגררתן ושברתן. או בשליף שעליה, והוא משאוי שבאמתחות ובמרצופין שעליה. או בזוג שבצוארה: **והבור**. הפותח בור ברשות הרבים ונפל שמה שור או חמור ומת אם הבור עמק עשרה טפחים, או הזוק אם הוא פחות מ"ט טפחים. דכתיב (שמות כא) כי יפתח איש בור וגו'. ותולדה דבור, כגון כירו וניעו לאחר שנחו ברה"ר והזיקו: **והמבעה**. זה השן, שאכלה בהמתו בשדה חבירו כדכתיב (שם כב) וביער בשדה אחר. ונקרא השן מבעה מפני שהוא פעמים מכוסה פעמים מגולה, מלשון נבעו מצפוניו (עובדיה א) דמתרגמינן אגליין מטמרוהי ותולדה דשן היא, כשנתחככה בכותל להנאתה כדרך הבהמות שמתחככות ושברה את הכותל, או טנפה פירות כשנתחככה בהן להנאתה: **וההבער**. זו הדליקה שיצאה הזיקה כדכתיב (שמות כב) כי תצא אש וגו' ונאכל גדיש או הקמה או השדה. ותולדה דאש, אבנו וסכיננו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו, דומיא דאש שהרוח מוליכה. והא דלא חשיב תנא דידן קרן בכלל אבות נזיקין, משום דלא מיירי אלא בנזיקין שהם מועדים מתחלתן כלומר שמשלמין נזק שלם מתחלתן, אבל בתמין ואחר כך מועדים לא קא מיירי: **לא הרי השור כהרי המבעה**. כלומר, אי כתב רחמנא שור לא נפיק מבעה מיניה. דהוה אמינא רגל דהזיקה מצוי חייביה רחמנא, שן דאין הזיקה מצוי לא חייביה רחמנא. ואי כתב רחמנא שן, הוה אמינא שן דיש הנאה להזיקה חייב, רגל דאין הנאה להזיקה אינו חייב. ואי כתב רחמנא שן ורגל ולא כתב אש, הוה אמינא שן ורגל שיש בהן רוח חיים כלומר, שבאים מכח בעלי חיים, חייב, אבל אש שאין בה רוח חיים לא לחייב. ואם נכתבו שלשתן ולא כתב רחמנא בור, הוה אמינא הני לחייבי שדרכן לילך ולהזיק, אבל בור שאין דרכו לילך ולהזיק לא לחייב עליה. משום הכי איצטריכו כולהו. ובגמרא מסיק, דאי כתב בור וחד מהנך אתו כולהו שאר, לבד מקרן, בהצד השוה שבהן שדרכן להזיק. ולא הוצרכו כולן אלא מפני שהן חלוקים בהלכותיהן, שיש בזה מה שאין בזה. שן ורגל פטורים ברשות הרבים מה שאין כן בבור ואש. בור פטר ביה קרא אדם וכלים דכתיב (שמות כא) ונפל שמה שור או חמור, דדרשינן שור ולא אדם, חמור ולא כלים, מה שאין

are living things, like that of fire which is inanimate [i.e., if the Mishnah listed both ox and tooth, I would not be able to deduce the same law regarding fire, since they are different in nature]; nor are [the categories of] these [the ox, tooth and the fire], whose manner it is to go forth and cause damage, like that of the pit, which does not go forth and

cause damage [rather the damage is caused when an animal approaches and falls into the pit]. The feature common to all these categories is that it is usual for them to cause damage, and the responsibility to guard them [to prevent them from causing damage] devolves upon you [its owner]. And if one of them caused damage, the [owner of] that which caused the damage must pay with the choicest of his property [if he chooses to pay with land].

(2) If I am responsible for the guarding of it, I am [legally] responsible for the damage it may cause [by not guarding it sufficiently to prevent it from causing damage]. If I am the partial cause of that damage [e.g., if another dug a pit of nine *tefahim* which is deep enough to cause damage but, not deep enough to cause the death of an animal that falls into the pit, and I then dug an additional *tefah*, rendering the pit deep enough to cause death], I am liable for damages as though I had caused the entire damage. [The liability to pay for damages applies

רבנו עובדיה מברטנורא

כן בשאר אבות נזיקים. אש פטר בו את הטמון שאם היו בגדים טמונים בגדיש פטור המבעיר, דכתיב (שם כג) או הקמה מה קמה בגלוי אף כל בגלוי. ובשאר אבות נזיקים לא פטר את הטמון: **הצר השוה שבהן וכו'.** אף אני אביא כל שדרכו להזיק ושמירתו עליך שאם הזיק נתחייב המזיק לשלם תשלומי הנזק שהזיק: **במיטב הארץ.** מעדידת שבנכסיו מן המשובח שבהם, אם בא ליתן לו קרקע בתשלומי נזקו. דכתיב (שם) מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם. אבל אם בא ליתן לו מטלטלין קי"ל כל מילי מיטב הוא, דאי לא מודבן הכא מודבן במתא אחריתי, ויהיב ליה כל מאי דבעי ואפילו סובין והני מילי לנזקין. אבל לבעל חוב אי אית ליה זוזי מחייבין ליה למיתן זוזי, ואי לית ליה זוזי יהיב ליה מטלטלי מאי דבעי, ואי מגבי ליה ארעא יהיב ליה בבניגונת. ושכיר, אפילו לית ליה זוזי למשכיר לא מצי יהיב ליה באגריה אלא זוזי, ומחייבין ליה לזבונא מנכסיה עד דמשכח זוזי ויהיב ליה: **ב כל שחבתי בשמירתו וכו'.** כל דבר שנתחייבתי לשמרו: **הכשרתי את נזקו.** אם לא שמרתיו כראוי והזיק, אני הוא שהכשרתי וזמנתי אותו הזיק, ואני חייב עליו. כגון המוסר שורו לחרש שוטה וקטן חייב, שעליו היה מוטל שמירת שורו והורי לא שמרו כראוי לו: **הכשרתי במקצת נזקו וכו'.** ואם תקנתי וזמנתי מקצת הנזק אף על פי שלא זמנתי ותקנתי את כולו, נתחייבתי עליו כאילו זמנתי כולו. כגון החופר

only to]: properties [damaged that are] not subject to the law of sacrilege [if improperly used, i.e., property not belonging to the Temple, since Scripture states, “And if the ox of a man gored the ox of his **neighbor** ..”,

שֵׂאִין בָּהֶם מְעִילָה, נִכְסִים שֶׁל בְּנֵי בְרִית, נִכְסִים הַמֵּיחָדִים, (וּבְכָל מְקוֹם) חוּץ מִרְשׁוֹת הַמֵּיחָדָת לַמִּזְבֵּיחַ וְרְשׁוֹת הַנֶּזֶק וְהַמִּזְבֵּיחַ. וְכַשְׁהוּיָק, חָב הַמִּזְבֵּיחַ לְשֵׁלֵם לְתַשְׁלוּמֵי נֶזֶק בְּמֵיטֵב הָאָרֶץ: ג שוֹם כֶּסֶף, וְשׂוֹה כֶּסֶף, בְּפָנָי

(Exodus 21:35) we deduce that one is responsible only for damage caused to a **neighbor's** property but not to property belonging to the Temple]; property that belongs to Jews, or property held by owners, and in any instance [where the possession of one person does damage to the possession of another's, he is responsible to pay for the damages] except [if the damage occurred on] the private domain of the person who is the cause of the damage [i.e., Reuvein's ox trespassed Shimon's property and subsequently, was gored by Shimon's ox], or the common domain of both the victim and the one charged with causing the damage. And if damage were done, the one who is the cause of the damage is liable to make restitution for it with the best of his property [if he chooses to pay with land].

(3) [If Reuvein's ox damaged a garment by stepping on it, while in Shimon's property, and subsequently, Shimon placed the garment in public property, where the ox tripped over it and broke a leg, we don't say the damages cancel each other, rather,] the assessment of damages is [always] fixed in money [and the owner of the ox/garment who caused greater damage pays the difference] and [sometimes payment is made] from that which has monetary value [i.e., land,

רבנו עובדיה מברטנורה

בור תשעה ברה"ר ובא אחר והשלימו לעשרה, ונפל שמה שור או חמור ומת האחרון חייב. אע"פ שלא תקן אלא מקצת הנזק, כאילו עשה כל הנזק, בין דבתשעה ליבא מיתה: **נכסים שאין בהם מעילה.** ועל איזה נכסים אני חייב לשלם אם הזקתי, על נכסים שאין בהם מעילה. כגון נכסים שאינן הקדש. שאם הזקתי נכסים של הקדש איני חייב לשלם, דכתיב שור רעהו ולא שור של הקדש. והוא הדין לכל שאר נזקים: **נכסים של בני ברית.** שאם הזיק נכסים של נכרי, פטור: **נכסים המיוחדים.** שיש להם בעלים מיוחדים, שאם הזיק נכסים של הפקר, פטור: **חוץ מרשות המיוחדת למזיק.** בכל מקום שהזיקו נכסיו את נכסי חבריו חייב המזיק, חוץ מרשות המיוחדת למזיק. שאם נכנס שור נזיק ברשות המזיק והזיקו שור המזיק, פטור, דאמר ליה תורך ברשותי מאי בעי. ודוקא כשהזיקו נכסיו, אבל המזיק עצמו שחבל בחברו אף על פי שהוא עומד ברשותו, חייב, דאמר ליה הנחבל נהי דאית לך רשותא לאפוקי, לאזוקי לית לך רשותא: **ורשות הנזיק והמזיק.** ורשות המיוחדת לנזיק ולמזיק, כגון חצר של שניהם, והזיק שורו של אחד מהם באותה חצר בשן ורגל, פטור והוא שתהיה אותה חצר מיוחדת לשוורים גם כן. אבל אם היתה מיוחדת לפירות ולא לשורים, והזיק בשן ורגל, חייב. ואם הזיק בקרקע, בכל ענין חייב: **ג שום כסף.** שום זה של נזקים לא יהא אלא בכסף. שיהו בית דין

where payment is demanded from an estate of orphans it is to be paid with land, since no liens, for damages or debts, are valid on cash or movable property against an estate of orphans]. [And it] must be [fixed] before a court of law [whose judges have *semichah*

— received judicial ordination (see Sanhedrin 2a)], and only on the testimony of witnesses who are free men and Jews [can the court obligate one to pay for damages]. Women are included in the laws of damages [i.e., are obligated to pay for the damages they cause and may claim compensation for damage caused them]. The one causing the damage and the victim must [under certain circumstances] participate in the [payment of] damages [e.g., if the carcass of the slain animal lost value from the time it was slain until they appeared in court, the one who caused the damage is not responsible for this additional loss of value]. (4) Five classes [of agents of injury] are considered *tam* [not usually causing damage and only pay half damages], and five are considered *mu'ad* [usually causing damage and are obligated to pay full damages]. [These are the five considered *tam*:] A domestic animal is not considered *mu'ad* with reference to [damage caused by]: Goring, pushing, biting, lying down, or kicking. [These are the five *mu'ad*:] The tooth [of an animal] is regarded as *mu'ad* [only] with reference to consuming whatever is fit to be consumed by it; the leg [or foot] is

רבנו עובדיה מברטנורא

שמין כמה שוה הנזק וכך ישלם לו. ואם הוזיקה פרתו של ראובן טליתו של שמעון שדרסה עליו ברשות הניזק ושברתו, ואח"כ אירע שנשברה רגלה של פרה זו של ראובן בטליתו של שמעון ברה"ר דהוי נמי בור ברה"ר אין אומרים הואיל וזה הויזק וזה הויזק יצא הויזק של זה בהויזק של זה, אלא שמין שני הנזקים בדמים, ומי שהויזק לחבירו יותר, ישלם: **שוה כסף**. וכשבאים לשלם ההויזק מנבטי היתומים, לא יפרעו אלא מן הקרקעות שהם שוה כסף, ולא ממטלטלין שהם עצמם כסף. דכל מידי דמיטלטל חשוב כאילו הוא כסף, דאי לא מודבן הכא מודבן באחריתי: **בפני ב"ד**. והשומא והתשלומין של נזקים לא יהיו אלא בפני ב"ד מומחין ולא בפני ב"ד של הדייטות: **ועל פי עדים בני חורין ובני ברית**. לאפוקי עבדים ונכרים שאינם כשרים לעדות של נזקין: **והנשים בכלל הנזק**. בין שהויזקה היא את אחרים, בין שאחרים הויזקה, דין האיש ודין האשה שוין בנזקין: **הניזק והמזיק בתשלומין**. פעמים שהניזק שייך עם המזיק בתשלומין של ניזק. כגון אם פחתה הנבלה משעת מיתה עד שעת העמדה בדין, שפחת נבלה דניזק הוא, בין בתם בין במועד שאין המזיק משלם לו אפילו אותו חצי נזק שזכתה לו תורה אם הוא תם. או נזק שלם אם הוא מועד, הרי שהניזק הוא מפסיד ושייך בתשלומין הללו עם המזיק: **ד חמשה תמין**. שאינם רגילים להזיק, ואם הויזקו משלמין חצי נזק: **וחמשה מועדין**. שהם רגילים להזיק, ומשלמין נזק שלם: **לא ליגח**. בקרן: **ולא ליגוף**. דחיפת

mu'ad with regard to breaking as it walks along; so too, is the ox that is a *mu'ad* [i.e., an ox that has gored three times is considered an animal usually causing damage and, subsequently, pays full damages]; and the ox causing damage [by goring even though such damage is considered a *tam*, however,]

in the private domain of the injured party [it is considered a *mu'ad* with regard to paying full damages [the *halachah* does not follow this ruling]; and man [that caused damage always pays full damages]. The wolf, the lion, the bear, the panther, the leopard, and the snake are [always] regarded as *mu'ad* [i.e., they cannot be domesticated]. Rabbi Eliezer says, [they can be domesticated.] When they are tame they are not regarded as *mu'ad*, while the snake is always regarded as *mu'ad* [the *halachah* does not follow Rabbi Eliezer]. What is the distinction between the *tam* and the *mu'ad*? In the case of the *tam*, half-damages are paid from its own body [i.e., the ox causing the damage is sold and its owner pays half-damages from the proceeds of the sale; if the ox gored and then died, the victim only receives the carcass], but in the case of the *mu'ad*, full damages are paid from the choicest — [*aliyah* of the owner's properties].

רבנו עובדיה מברטנורא

כל הגוף. וכולהו הוו תולדה דקרן ומשלמין חצי נוק. הרי חמשה תמין: ושור המועד. שלש פעמים ליגת או לייגוף או לרבוץ או לבעוט או לישוך. הרי הן חמשה מועדים לשלם נוק שלם. ולגבי מועד חשיב להו חד: ושור המזיק ברשות הניזק. אפילו קרן תמה. הוי מועד לשלם נוק שלם. ומתניתין אתיא כמאן דאמר משונה קרן בחצר הניזק שמשלמת נוק שלם ואפילו היא תמה. ואין כן הלכה: והאדם. הוי מועד מתחלתו נמי, ומשלם נוק שלם אם הויק: הזאב והארי וכו'. מועדים מתחלתן. והא דלא חשיב להו בכלל חמשה מועדים דלעיל ולהו אחד עשר מועדים, משום דהני לא שכיחי בישוב: ברדלס. היה שקורין לה בערבי אלצבע: רבי אליעזר אומר וכו'. ואין הלכה כר' אליעזר: מן העליה. מעידית שבכסו ואפילו אין הנוגח שוה שיעור הנוק. דבמועד כתיב (שמות כא) ישלם שור תחת השור, ולא כתיב ביה דמגוף הנוגח יפרע: